

โปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีบุตรทารกคนแรก Interaction Promoting Program for Family with First – Born Infant

บทความวิจัย

วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ

Journal of Nursing Science & Health

ปีที่ 35 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม) 2555

Volume 35 No.1 (January-March) 2012

ปิยะนันท์ โพธิ์ชัย พย.ม.* พัทธารพณ เจนใจวิทย์ ปส.ด.**

Piyanan Pothichai MSN.* Patcharaporn Jenjaiwit Ph.D. **

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นบิดามารดาที่มีบุตรคนแรกมาคลอดบุตรและพักฟื้นที่งานหลังคลอดและห้องพิเศษของ ศูนย์อนามัยที่ 6 เลือกแบบเฉพาะเจาะจงกลุ่มละ 15 ครอบครัว กลุ่มควบคุมได้รับความรู้หลังคลอดปกติ กลุ่มทดลองได้รับความรู้หลังคลอดปกติร่วมกับโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์โดยใช้สื่อ วัสดุทัศน ภูมิ และการสาธิต เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปและแบบสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์ของบิดามารดาที่ปฏิบัติต่อทารก วิเคราะห์ข้อมูลด้วย Mann Whitney U Test

ผลการวิจัยพบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ดังนั้นควรเพิ่มโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ร่วมกับความรู้หลังคลอดปกติของโรงพยาบาล

คำสำคัญ : โปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ ครอบครัวที่มีบุตรทารกคนแรก

Abstract :

A quasi-experimental research is aimed at studying the results of an interaction promoting program for family with first-born infant, who rehabilitate at the postpartum division and in the private rooms in the Health Center 6. Specific group sampling of 15 families is selected. The control groups are normally educated after delivery. The experiential groups are normally educated, together with an interaction promoting program for family with first-born infant. The materials include videos, manuals and demonstration. The collected data include the interviewing questionnaire for general data and another for interactions between parents and infants. The data are analysed using Mann Whitney U Test.

It was found after the experiment that the experimental groups significantly demonstrate higher average points of behavioral interactions than the control groups at $p < 0.05$ Therefore, it is relevant to increase an interaction promoting program for family with first-born infant, together with general education of the hospital

keywords: an interaction promoting program, interaction behaviors, family with first-born infant

* นักศึกษพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลครอบครัว คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัยของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย จำนวน 3 ครั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2542 2547 และ 2550 พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการโดยรวมอยู่ระดับปกติลดลงอย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับผลการสำรวจจากครั้งที่ 1-3 ดังนี้ ร้อยละ 71.7, 70.0 และร้อยละ 67.7¹ จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการดูแลส่งเสริมพัฒนาการของเด็กไทยเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง²

พัฒนาการของเด็กจะปกติหรือผิดปกติขึ้นกับหลายปัจจัย หนึ่งในปัจจัยเหล่านั้นคือ พฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กของบิดามารดา การมีปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อทำในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม และเมื่อเด็กมีความพร้อมโดยเฉพาะช่วงอายุ 1 ปีแรก³ หากเด็กในวัยทารกไม่ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมจะทำให้มีโอกาเสี่ยงต่อปัญหาด้านสุขภาพหรือมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการล่าช้าได้ง่าย^{4,5,6} เป็นที่น่าสังเกตจากสถิติการเกิดของทารกในโรงพยาบาลของกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2551 พบว่า มีมารดาคลอดบุตรคนแรกมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างชัดเจน ร้อยละ 49.2, 50.1, 50.8, 51.6 และ 51.9 ตามลำดับ¹ ในส่วนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 6 ในปี พ.ศ. 2547 - 2551 พบว่า มีทารกที่เป็นบุตรคนแรกของมารดามีจำนวนมากกว่าร้อยละ 55 ของทารกที่เกิดทั้งหมดของแต่ละปี คือ ร้อยละ 56.76, 60.23, 57.61, 60.99 และ 58.38 ตามลำดับ⁷ จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่าทารกที่เกิดจากมารดาที่มีบุตรคนแรกมีเป็นจำนวนมากในทุกปี ซึ่งมารดาที่มีบุตรคนแรกมักมีปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร และขาดความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรม การแสดงความต้องการของทารก มารดาที่มีบุตรครั้งแรกต้องปรับตัวทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ครอบครัว และการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดความเครียดวิตกกังวลและเหน็ดเหนื่อยในการปฏิบัติบทบาทการเป็นมารดา รวมทั้งความไม่

เข้าใจสื่อสัญญาณทารกและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารก⁸ ภาวะเครียดและความไม่รู้พฤติกรรม การแสดงความต้องการของทารกและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกมีส่วนทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกไม่เหมาะสมได้ นอกจากนี้ยังพบว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกมีความสำคัญช่วยในการปรับตัวสู่บทบาทการเป็นบิดามารดาและช่วยในการเจริญเติบโตและพัฒนาการของทารก

ปฏิสัมพันธ์ (interaction) เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีรูปแบบจำเพาะ ภายใต้สัมพันธภาพที่ใกล้ชิดสนิทสนม ต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงและเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการสร้าง⁹ บาร์นาร์ด นักวิจัยทางการแพทย์จากประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาแนวคิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลหรือบิดามารดากับเด็ก โดยปฏิสัมพันธ์ที่ดีหรือปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ คือ พฤติกรรมที่บิดาและมารดาปฏิบัติต่อทารกเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของทารก ซึ่งพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะส่งผลต่อพัฒนาการของเซลล์สมองของทารก เมื่อทารกได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัส โดยผ่านทาง การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัสขณะมีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดา ส่งผลให้เซลล์สมองได้รับการกระตุ้นจึงมีการเชื่อมโยง (synapse) ของประสาทสมองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เซลล์สมองที่จำเป็นสำหรับพัฒนาการของทารกคงอยู่และพัฒนาการทำงานได้มีประสิทธิภาพ^{10,11,12}

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การส่งเสริมพัฒนาการทารกสามารถปฏิบัติได้ทันทีตั้งแต่แรกเกิด¹³ และยิ่งพบอีกว่าในระยะ 3 วันแรกหลังคลอด มารดาที่มีบุตรคนแรกมีความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับทารกและต้องการทราบพฤติกรรมของทารกมากที่สุด¹⁴ ในส่วนของบิดาพบว่าในช่วง 1 - 2 วันแรกหลังคลอดนั้น เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบิดาและทารก¹⁵ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 6 มีการให้ความรู้หลังคลอดเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การปฏิบัติตัวหลังคลอดของมารดา และความรู้พื้นฐานในการเลี้ยงดูทารกทั่วไป แต่ยังไม่มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของทารกเพื่อส่งเสริม

พัฒนาการและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างบิดามารดากับทารก จากการสอบถามพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่งานหลังคลอดมากกว่า 10 ปี พบว่าพฤติกรรมการแสดงความต้องการของทารกเป็นเรื่องที่บิดาและมารดาที่มีบุตรคนแรกถามบ่อยมากกว่าควรทำหรือปฏิบัติต่อพฤติกรรมดังกล่าวอย่างไรโดยเฉพาะพฤติกรรมการร้องไห้ของทารก ขณะที่ทารกร้องไห้ บิดามารดาจะวิตกกังวล พยายามเอานมให้ลูกกิน ทารกบางรายก็หยุดร้อง ทารกรายไหนไม่หยุดร้อง มารดาก็แทบจะร้องไห้ด้วย และจากการสัมภาษณ์ บิดาและมารดาหลังคลอดบุตรคนแรก 2 วัน จำนวน 5 ครอบครัวเกี่ยวกับความมั่นใจในการตอบสนองต่อพฤติกรรมทารกเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน พบว่ามีถึง 3 ครอบครัวกล่าวว่ายังไม่มั่นใจเลยว่าจะเมื่อกลับไปอยู่บ้านจะตอบสนองพฤติกรรมทารกได้เหมาะสมกับความต้องการของทารกหรือไม่ อีก 2 ครอบครัวคิดว่าน่าจะตอบสนองได้ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลา และจาก 5 ครอบครัว มีถึง 4 ครอบครัว กล่าวว่าถ้ามีการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรมแสดงความต้องการของทารกและวิธีการตอบสนองที่เหมาะสมน่าจะดี เพราะจะได้ช่วยให้มีความรู้เกี่ยวกับทารกมากขึ้น ช่วยลดความเครียดความวิตกกังวล เมื่อต้องกลับไปเลี้ยงดูทารกที่บ้านด้วย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรคนแรก 9 ครอบครัวนำบุตรอายุ 1 เดือน มาตรวจสุขภาพที่คลินิกตรวจสุขภาพเด็กผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นบิดามารดาที่มีบุตรคนแรกพบว่าครอบครัวส่วนใหญ่กล่าวว่าการเลี้ยงดูบุตรวัยทารกเป็นเรื่องที่เหนื่อยกว่าที่เคยคิดไว้มาก บางครั้งทำให้รู้สึกเครียด บางวันเลี้ยงง่าย บางวันยากร้องไห้จนแสบทั้งวัน อุ้มเดินรอบบ้านก็ไม่หยุดร้อง เดใจลูกไม่ถูก จะถามว่าลูกเป็นอะไร อยากได้อะไร ลูกก็ยังพูดไม่ได้ มี 4 ครอบครัวเคยโทรศัพท์มาสอบถามเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพฤติกรรมแสดงออกของบุตรว่าควรทำอย่างไร มี 1 ครอบครัวกล่าวว่าเคยโทรมาถามพยาบาลกลางดึก เพราะว่าจะสังเกตเห็นลูกตื่นมาร้องไห้กลางดึกบ่อย ๆ ต้องอุ้มเดินจนหลับ กังวลกลัวว่าลูกจะเป็นอะไรหรือเปล่า และมีอีก 1 ครอบครัวบอกว่าเคยพาบุตรไปปรึกษาแพทย์ที่คลินิกเพราะวิตกกังวลว่าลูกชอบบิดตัวจนตัวแดงก่อน

อาบน้ำทุกครั้ง และร้องไห้แองก่อนนอนหลับแทบทุกคืน บางครั้งบิดาต้องอุ้มเดินรอบบ้านกว่าจะหลับ กังวลใจว่าลูกเจ็บปวดตรงไหนหรือเปล่า ซึ่งแพทย์บอกว่าไม่มีอะไรเป็นเรื่องธรรมดาและเป็นธรรมชาติของเด็กวัยทารก จากผลการสัมภาษณ์ดังกล่าว สรุปได้ว่าพฤติกรรมแสดงออกของบุตรวัยทารกเป็นสิ่งที่ทำให้บิดาและมารดา มีความกังวลความเครียดในการปฏิบัติต่อทารกทำให้บิดาและมารดาขาดความมั่นใจในการเลี้ยงดูทารก ทารกไม่ได้รับการตอบสนองและส่งเสริมพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมอาจส่งผลการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ล่าช้าของทารกในวัยต่อไปได้

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบผลสำเร็จในการให้ความรู้เรื่องพฤติกรรมทารกเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี โดยส่วนใหญ่เป็นการให้ความรู้แก่มารดา 3 เรื่อง เฉพาะในบิดา 1 เรื่อง ได้แก่ การให้โปรแกรมส่งเสริมความไวในการตอบสนองต่อทารกหรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารกแก่มารดาส่งผลให้มารดามีการรับรู้สัญญาณทารกเพิ่มขึ้น¹⁶ สามารถตอบสนองพฤติกรรมทารกสูงขึ้น มารดามีการตอบสนองอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อพฤติกรรมทารกที่แสดงออกมามีปฏิสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างมารดาทารกมากกว่ามารดากลุ่มที่ได้รับข้อมูลพื้นฐานในการดูแลทารก สำหรับการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีพบว่า โปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทำให้บิดามีการรับรู้เรื่องทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกและการตอบสนองต่อสัญญาณทารกเพิ่มขึ้น¹⁷ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเพื่อสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดากับทารก มารดากับทารก และบิดามารดากับทารก หรือปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว (coparent)¹⁸ พบว่าการเกิดปฏิสัมพันธ์แบบ 3 ฝ่าย เป็นการแสดงถึงความเป็นครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ในการเลี้ยงดูทารกร่วมกันส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นว่ายังไม่มีงานวิจัยที่เน้นการให้กิจกรรมความรู้ทั้งต่อบิดาและมารดาเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีของครอบครัว

ผู้วิจัยในฐานะของพยาบาลครอบครัวตระหนักดีว่าครอบครัวที่มีบุตรคนแรกในระยะเริ่มเลี้ยงดูบุตร

(early childbearing families) ถือเป็นระยะวิกฤตสำคัญ ของครอบครัวที่บิดามารดาต้องปรับตัวกับบทบาทใหม่ รวมทั้งการเลี้ยงดูบุตรทารกที่ไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน ซึ่งพัฒนาอีกข้อหนึ่งที่สำคัญของครอบครัวในขณะนี้ คือ การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบิดามารดาและบุตร เป็นสิ่งจำเป็นที่บิดามารดาต้องเรียนรู้พฤติกรรม การแสดงออกของบุตร มีความสุขในการเลี้ยงดู อุ้มชู และพูดคุยกับบุตร รวมทั้งยังคงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่ดี ระหว่างคู่สามีภรรยา ผู้วิจัยจึงพัฒนาโปรแกรมส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีบุตรทารกคนแรกขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับ ทารกของบาร์นาร์ด โดยให้ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรม การแสดงความต้องการของทารก การมีพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของทารก เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีคุณภาพ จากนั้นสาธิตการ ปฏิบัติพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์โดยผู้วิจัย และให้ คู่มือส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อเตือนความจำแก่บิดา มารดาหลังจากดูวีดิทัศน์ หลังจากนั้น 4 สัปดาห์ภายหลัง คลอดผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้าน เพื่อสังเกตพฤติกรรมการมี ปฏิสัมพันธ์ของบิดาและมารดาที่ปฏิบัติต่อทารก

คำถามการวิจัย

โปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มี บุตรทารกคนแรกมีผลต่อพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ กับบุตรของบิดาและมารดาเพิ่มขึ้นหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารก ของกลุ่มที่ได้รับ โปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มที่ได้รับความรู้ หลังคลอดตามปกติ

สมมุติฐานในการวิจัย

หลังการทดลองครอบครัวที่ได้รับโปรแกรม ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ ที่ปฏิบัติต่อทารกสูงกว่าครอบครัวที่ได้รับความรู้หลัง คลอดตามปกติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลหรือบิดามารดากับทารกของ บาร์นาร์ด ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา กล่าวคือ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีคุณภาพ หมายถึง การที่บิดา และมารดามีความเข้าใจต่อพฤติกรรมการแสดง ความ ต้องการของทารกว่าหมายถึงความต้องการอะไร และบิดา มารดาสามารถตอบสนองต่อความต้องการนั้นได้ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของทารกและการ ตอบสนองดังกล่าวจะเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีคุณภาพได้ เมื่อ บิดาและมารดามีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ โดยการจัดทำ แก่ทารก พูดคุยกับทารกด้วยเสียงสูงต่ำในขณะปฏิบัติ กิจกรรมต่อทารก มีการสัมผัสทารกที่อ่อนโยน มีความรู้ ความเข้าใจในระยะหลังต้นของทารก เพื่อบิดาและมารดา จะได้ส่งเสริมให้ทารกมีความสนใจต่อสิ่งแวดล้อมและ พร้อมจะเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสที่ได้รับจากบิดามารดา และเมื่อทารกได้รับการกระตุ้นประสาทสัมผัส โดยผ่าน ทางการมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส ขณะมีปฏิสัมพันธ์ กับบิดามารดา ส่งผลให้เซลล์สมองได้รับการกระตุ้นจึงมี การเชื่อมโยง (synapse) ของประสาทสมองเพิ่มมากขึ้น ทำให้เซลล์สมองที่จำเป็นสำหรับพัฒนาการของทารก คงอยู่และพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพ¹⁹ ทารก จึงมีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ สังคมและด้าน สติปัญญา ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์นี้ นอกจากจะส่งเสริม พัฒนาการให้แก่ทารกแล้วยังช่วยส่งเสริมบทบาทการเป็น บิดามารดาครั้งแรกให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วย

การเป็นบิดาและมารดาครั้งแรกเป็นผู้ที่ไม่มี ประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรทารกมาก่อนอาจมีการรับรู้ พฤติกรรมการแสดงความต้องการของทารกไม่ถูกต้อง ตอบสนองได้ไม่เหมาะสม ทำให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น ทำให้อาจเกิดปัญหาในการเลี้ยงดู ส่งผลให้บิดาและ มารดาเครียดและวิตกกังวล และทารกไม่ได้รับการ ตอบสนองส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสม ดังนั้นบิดา และมารดาที่มีบุตรคนแรกจึงควรได้รับความรู้ในเรื่อง พฤติกรรมการแสดงความต้องการของทารก เมื่อหิว อิ่ม

หลับ ตื่น ร้องไห้ ต้องการพูดคุยและเล่น การมีพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ของบิดาและมารดาในการปฏิบัติต่อความต้องการของทารกดังกล่าวมา ทางสื่อทางวิดีโอ การสาธิต และคู่มือ เป็นสิ่งแรกที่ผ่านทางประสาทสัมผัสของ บิดาและมารดา ทำให้บิดาและมารดาเกิดการรับรู้ซึ่งเป็น พื้นฐานของการเรียนรู้และได้รับความรู้เพิ่มขึ้นในเรื่อง พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ปฏิบัติต่อทารก ทำให้บิดาและมารดาที่มีบุตรคนแรกสามารถปฏิบัติต่อทารกโดยการ แสดงพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์มากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experiment research) แบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลัง การทดลอง (control group pretest, posttest design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริม ปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีบุตรทารกคนแรก กลุ่ม ตัวอย่างคือ บิดาและมารดาที่มารับบริการคลอดบุตร คนแรก และพักฟื้นหลังคลอด ที่งานหลังคลอดและห้อง พิเศษของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 6 ขอนแก่น ระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน เมษายน พ.ศ. 2554 จำนวน 30 ครอบครัวการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยติดต่อเจ้าหน้าที่ ที่งานหลังคลอดและห้องพิเศษ เพื่อขออนุญาตสำรวจรายชื่อและประวัติหลังคลอดที่ เพิ่งคลอดบุตรครั้งแรก โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติดังนี้ เป็นบิดาและมารดาที่มีบุตรคนแรก มีอายุ 20 ปี ขึ้นไป ไม่มีปัญหา เกี่ยวกับการได้ยิน การมองเห็น การเข้าใจภาษาไทย บิดา และมารดาไม่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูทารก และไม่เคยได้รับความรู้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุตรวัยทารก มาก่อน มีที่พักอาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น เขตอำเภอ เมืองหรืออำเภอใกล้เคียง ซึ่งผู้วิจัยสามารถติดตามเยี่ยม บ้านได้ และบิดามารดายินยอมร่วมมือในการวิจัย ผู้วิจัย จัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง กลุ่มละ 15 ครอบครัวโดยผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทีละ กลุ่มโดยเก็บกลุ่มควบคุมให้เสร็จก่อนและหลังจากนั้นจึง เริ่มเก็บครอบครัวกลุ่มทดลองโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บ

ข้อมูลกลุ่มควบคุมทั้ง 15 ครอบครัว ตั้งแต่เดือนมกราคม 2554 - กุมภาพันธ์ 2554 หลังจากนั้นจึงเริ่มเก็บข้อมูล กลุ่มทดลองทั้ง 15 ครอบครัว เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม 2554 - เมษายน 2554 และในการจัดกลุ่มตัวอย่างของ ทั้งสองกลุ่มผู้วิจัยพยายามเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความ คล้ายคลึงกันในเรื่องอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ในการเลี้ยงดูทารก การได้รับความรู้ คำแนะนำในการมี ปฏิสัมพันธ์กับบุตรวัยทารก กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มที่ได้ ได้รับความรู้หลังคลอดตามปกติจากเจ้าหน้าที่ประจำการ ของงานหลังคลอด กลุ่มทดลอง คือ กลุ่มที่ได้รับความรู้ หลังคลอดตามปกติจากเจ้าหน้าที่ประจำการของงาน หลังคลอด และได้รับโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ด้วยการให้ความรู้ผ่านสื่อวิดีโอ การสาธิตการปฏิบัติจากผู้วิจัย และคู่มือส่งเสริมปฏิสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ ประกอบด้วย

- 1) วิดีทัศน์ เรื่องการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ของครอบครัว ที่มีบุตรทารกคนแรก
- 2) คู่มือส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ผู้วิจัยพัฒนาเนื้อหาจากการทบทวนวรรณกรรม ถ่ายทำ วิดีโอด้วยตัวเองและนำไปตัดต่อโดยผู้เชี่ยวชาญทางโสต ทศนุกรณ์ และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของ เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตาม คำแนะนำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลมี 1) แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลส่วนบุคคลของบิดา มารดาและทารก 2) แบบ สังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของบิดาและมารดา ที่ปฏิบัติต่อบุตรทารก ได้รับการตรวจสอบหาความตรง ตามเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน และได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ การหาความ เทียง (reliability) โดยทดลองใช้กับบิดาและมารดาที่มี บุตรคนแรกที่มีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ครอบครัว ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.80 และหาความ เทียงระหว่างผู้สังเกต (interrater reliability) โดยผู้วิจัย และพยาบาลวิชาชีพที่ดูแลมารดาหลังคลอด 1 ท่าน โดย เลือกบิดาและมารดาที่มีบุตรคนแรกที่มีคุณสมบัติเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 ครอบครัว ได้ค่าความเที่ยง ระหว่างผู้สังเกตสองคนได้เท่ากับ 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

กลุ่มควบคุม รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ วันที่ 1 ภายหลังคลอดผู้วิจัยสัมภาษณ์พร้อมบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของบิดามารดาและทารก วันที่ 2 ภายหลังคลอดในช่วงเช้า ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ขณะที่บิดาและมารดาปฏิบัติต่อทารกโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ครอบครัวยุค 1 ชั่วโมงและในช่วงบ่ายของวันเดียวกัน บิดาและมารดาในกลุ่มควบคุมเข้ารับความรู้หลังคลอดตามปกติจากเจ้าหน้าที่ประจำการที่ห้องโรงเรียนพ่อแม่ 30 นาที สัปดาห์ที่ 2 ภายหลังคลอดผู้วิจัยโทรศัพท์สอบถามปัญหาการเลี้ยงดูบุตรของบิดาและมารดา สัปดาห์ที่ 4 ภายหลังคลอดผู้วิจัยติดตามเยี่ยมบ้านเพื่อสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์ใช้ระยะเวลาในการติดตามเยี่ยมบ้านประมาณครอบครัวยุค 1 ชั่วโมง

กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลเช่นเดียวกับกลุ่มควบคุมแต่ในวันที่ 2 ภายหลังคลอดในช่วงบ่ายหลังจากบิดาและมารดาของกลุ่มทดลองเข้ารับความรู้หลังคลอดตามปกติจากเจ้าหน้าที่ประจำการที่ห้องโรงเรียนพ่อแม่แล้ว บิดาและมารดาจะได้รับความรู้ตามโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางจิตทัศน์ครั้งละประมาณ 2 – 3 ครอบครัวยุค เมื่อบิดาและมารดาดูจิตทัศน์จบ ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้บิดาและมารดาซักถามข้อสงสัยหรือแสดงความคิดเห็นในเนื้อหาที่ได้ดูและตอบคำถามหรือข้อสงสัยแก่บิดาและมารดา จากนั้นผู้วิจัยสาธิตการปฏิบัติต่อทารกเมื่อทารกตื่น โดยใช้ตุ๊กตาแทนทารกจริง

จากนั้นผู้วิจัยได้มอบคู่มือส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ให้แก่บิดาและมารดากลุ่มทดลองครอบครัวยุค 1 เล่ม เพื่อทบทวนเนื้อหาและเตือนความจำ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปโดยใช้การทดสอบไคสแควร์และใช้สถิติ Mann Whitney U Test สำหรับวิเคราะห์คะแนนความแตกต่างพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารกระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัย

1. ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาพบว่าเมื่อเปรียบเทียบข้อมูลโดยใช้การทดสอบไคสแควร์ พบว่าข้อมูลทั่วไปทั้ง 2 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การเลี้ยงดูทารก การได้รับความรู้คำแนะนำเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์เวลาในการเลี้ยงดูบุตร ผู้ช่วยเลี้ยงดูทารกที่บ้าน

2. คะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารก เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลองพบว่า

2.1 ก่อนการทดลองครอบครัวยุคในกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ปฏิบัติต่อทารกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p\text{-value} = 0.15$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารกระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง

คะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารก (ก่อนการทดลอง)	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	Z	P – value
	มัธยฐาน (ค่าต่ำสุด, ค่าสูงสุด)	มัธยฐาน (ค่าต่ำสุด, ค่าสูงสุด)		
- ทารกหิว	2	2	1.45	0.15
(คะแนนเต็ม=6 คะแนน)	(1, 2)	(1, 2)		
- ทารกอิ่ม	1	2	1.54	0.12
(คะแนนเต็ม=5 คะแนน)	(1, 2)	(1, 3)		
- ทารกอยู่ในระยะหลับ	2	2	0.92	0.36
(คะแนนเต็ม=5 คะแนน)	(1, 3)	(2, 3)		
- ทารกอยู่ในระยะตื่น	2	2	0.34	0.74
(คะแนนเต็ม=6 คะแนน)	(1, 3)	(1, 2)		
รวม	7	7	0.12	0.91
(คะแนนเต็ม=22 คะแนน)	(6, 9)	(6, 8)		

$p < 0.05$

2.2 หลังการทดลองครอบครัวในกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง มีคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ปฏิบัติต่อทารก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($p - \text{value} < 0.01$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารกระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองหลังการทดลอง

คะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครอบครัวที่ปฏิบัติต่อทารก (หลังการทดลอง)	กลุ่มควบคุม	กลุ่มทดลอง	Z	P – value
	มัธยฐาน (ค่าต่ำสุด, ค่าสูงสุด)	มัธยฐาน (ค่าต่ำสุด, ค่าสูงสุด)		
- ทารกหิว	2	4	4.83	< 0.01
(คะแนนเต็ม = 6 คะแนน)	(2, 3)	(4, 5)		
- ทารกอิ่ม	2	4	4.17	< 0.01
(คะแนนเต็ม = 5 คะแนน)	(2, 3)	(3, 4)		
- ทารกอยู่ในระยะหลับ	3	3	2.41	0.02
(คะแนนเต็ม = 5 คะแนน)	(3, 3)	(3, 4)		
- ทารกอยู่ในระยะตื่น	3	4	4.83	< 0.01
(คะแนนเต็ม = 6 คะแนน)	(0, 3)	(4, 5)		
รวม	10	13	4.73	< 0.01
(คะแนนเต็ม= 22 คะแนน)	(9,12)	(9, 17)		

$p < 0.05$

การอภิปรายผล

จากการวิจัยผู้วิจัยอภิปรายผลตามสมมุติฐานการวิจัยได้ว่า ก่อนการทดลองครอบครัวในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ปฏิบัติต่อทารกไม่แตกต่างกันแต่ภายหลังการทดลองครอบครัวที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์มีคะแนนพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ปฏิบัติต่อทารกสูงกว่าครอบครัวที่ได้รับความรู้หลังคลอดตามปกติซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากกลุ่มทดลองได้รับความรู้จากโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ซึ่งมีเนื้อหาในการให้ความรู้เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของทารกที่แสดงออกมาในแต่ละครั้งว่าทารกบอกถึงความต้องการอะไร และบิดามารดาควรตอบสนองต่อความต้องการของทารกอย่างไรเพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ ซึ่งทารกในวัยแรกเกิดถึง 1 เดือน สามารถรับรู้ได้และเป็นวัยที่มีความต้องการการกระตุ้นผ่านประสาทสัมผัส ทางการมองเห็น การได้ยิน และการสัมผัส จะทำให้ทารกมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดี ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และด้านจิตใจอารมณ์สังคม^{19,20,21} ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อบิดาและมารดาให้การกระตุ้นประสาทสัมผัสแก่ทารกทำให้มีการคงอยู่ของเซลล์สมองและจุดเชื่อมโยงระหว่างใยประสาทสมองที่จำเป็นต่อพัฒนาการของทารก²² ซึ่งลักษณะของเนื้อหาดังกล่าวทำให้บิดาและมารดาตระหนักเห็นความสำคัญที่ควรปฏิบัติต่อทารกเพื่อให้ทารกมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดี

นอกจากลักษณะของเนื้อหาแล้ว วิธีการและสื่อที่ใช้ประกอบการให้ความรู้ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเล่นดูของบิดามารดาให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สื่อวีดิทัศน์ สาธิตการปฏิบัติและคู่มือ และมีการนัดติดตามเยี่ยมบ้านในสัปดาห์ที่ 4 ภายหลังคลอด เพื่อทำการสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของบิดาและมารดาที่ปฏิบัติต่อบุตรทารกและในสัปดาห์ที่ 2 ก่อนถึงวันนัดเยี่ยมบ้านผู้วิจัยได้โทรศัพท์ซักถามปัญหาของบิดาและมารดาในการเลี้ยงดูทารก ซึ่งวิธีการ

ดังกล่าวมาเป็นการให้ความรู้แบบซ้ำ ๆ และเน้นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเพื่อให้บิดาและมารดาปฏิบัติต่อทารกได้จริง

และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กลุ่มควบคุมได้รับความรู้หลังคลอดตามปกติจากเจ้าหน้าที่ประจำการ ซึ่งเป็นความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูทารกโดยทั่วไป ไม่ได้มีการให้ความรู้ในเรื่องการปฏิบัติต่อทารกเพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและทารก บิดาและมารดาของกลุ่มควบคุมจึงมีคะแนนเฉลี่ยจากแบบสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ภายหลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อย แม้ว่าจะมีประสบการณ์ที่ได้เลี้ยงดูทารกมาไ้ระยะเวลาหนึ่งแล้ว และอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้การศึกษานี้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากในระยะ 3 วันแรกหลังคลอด มารดาที่มีบุตรคนแรกมีความต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับทารกและต้องการทราบพฤติกรรมของทารกมากที่สุด¹⁴ และยังพบว่าในช่วง 1 - 2 วัน แรกหลังคลอดนั้นเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบิดาและทารก¹⁵ ดังนั้น บิดาและมารดาจึงให้ความร่วมมือ มีความตั้งใจ กระตือรือร้น และพร้อมที่จะเรียนรู้ในความรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ซึ่งการศึกษานี้พบว่าเมื่อติดตามเยี่ยมบ้านในระยะ 4 สัปดาห์ภายหลังคลอด คะแนนจากการสังเกตการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับทารกในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงให้เห็นว่าการให้โปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์แก่บิดาและมารดาช่วยส่งเสริมให้บิดาและมารดาเกิดการเรียนรู้และมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ในการปฏิบัติต่อทารกได้เร็วขึ้นกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์เพียงอย่างเดียว

เมื่อเปรียบเทียบคุณภาพของพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของบิดาและมารดาที่ปฏิบัติต่อบุตรทารกระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จากการสังเกตของผู้วิจัยในสถานการณ์จริงขณะติดตามเยี่ยมบ้านในสัปดาห์ที่ 4 ภายหลังคลอด ผู้วิจัยสังเกตพบว่า ถึงแม้ว่าบิดาและมารดาในกลุ่มควบคุมจะมีความเข้าใจและสามารถแปลความหมายของพฤติกรรมทารกที่แสดงออกมาได้ และสามารถปฏิบัติต่อทารกได้ทันที โดยไม่ต้องได้รับความ

รู้จากโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์แต่การปฏิบัตินั้นเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมเพียงบางส่วนเท่านั้น เช่น เมื่อทารกหันหน้าอ้าปาก ร้องไห้ หันหน้าเข้าหามารดา มารดาจะรับรู้ได้ว่าทารกหิว มารดาจะปฏิบัติ โดยการให้ทารกดูดนม ทารกก็จะหยุดร้อง แต่ไม่มีการอุ้มจัดท่าและพูดคุยกับทารก เป็นต้น ซึ่งการปฏิบัติดังกล่าวมานั้นเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมเพียงบางส่วนเท่านั้นแต่ยังไม่มีคุณภาพเท่ากับการปฏิบัติของบิดาและมารดาในกลุ่มทดลอง เพราะบิดาและมารดาในกลุ่มทดลอง หลังได้รับความรู้ตามโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ บิดาและมารดาจะมีการจัดทำเพื่อประสานสายตากับทารก สัมผัสพร้อมพูดคุยกับทารกด้วยน้ำเสียงสูงต่ำ เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับอารมณ์และกิจกรรมที่ปฏิบัติต่อทารกในขณะนั้นเพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและสูงกว่าบิดาและมารดาในกลุ่มควบคุม

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการให้ความรู้ตามโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทำให้บิดาและมารดาที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์มีทักษะในการปฏิบัติต่อทารกที่มีคุณภาพดีกว่าบิดาและมารดาที่ไม่ได้รับความรู้จากโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านปฏิบัติการพยาบาล

พยาบาลที่ดูแลมารดาหลังคลอดควรนำโปรแกรมส่งเสริมปฏิสัมพันธ์นี้ไปใช้ในกลุ่มครอบครัวที่มีบุตรคนแรกหลังคลอด

2. ด้านการศึกษา

การจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพยาบาล ควรให้ความสำคัญของการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดาและมารดากับทารกตั้งแต่แรกเกิดเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวและส่งเสริมพัฒนาการของทารก

3. ด้านการวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ซ้ำโดยทำการศึกษาวิจัยแบบทดลอง (true experimental design) และมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินการวิจัยโดยเปรียบเทียบ

พัฒนาการด้านภาษา อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของทารกในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมว่ามีพัฒนาการที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยประเมินพัฒนาการทารกเป็นระยะ ๆ เมื่อทารกอายุ 3 เดือน 5 เดือน 8 เดือนรวมทั้งความมั่นใจของครอบครัวในการปฏิบัติต่อบุตรทารก

4. ด้านการบริหาร

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สามารถนำเสนอต่องานหลังคลอด ห้องพิเศษ คลินิกสุขภาพเด็กดี เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการวางแผนจำหน่ายมารดาหลังคลอด พัฒนาการสอนสุขศึกษาแก่ครอบครัวที่มีบุตรคนแรก

เอกสารอ้างอิง

1. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. จำนวนและร้อยละของการเกิดมีชีพจำแนกตามลำดับบุตรที่เกิด. ค้นเมื่อ 20 มกราคม 2552, จาก : [http : www.203.157.19.191 /input_bps.htm](http://www.203.157.19.191/input_bps.htm).
2. นุสรา โชติชัย ชลิตา ธนธีรกุล พิมพ์ สุตรา. การปฏิบัติพัฒนากิจของครอบครัวในการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัย 1-3 ปี ที่มารดาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2551; 31 (2): 9-20.
3. Pillitteri A. Maternal and child health nursing : care of the childbearing family. Philadelphia : Lippincott; 2008.
4. Letourneau N. Improving adolescent parent – infant interaction : A pilot study. J pediat Nurs 2007 ; 16 (1) : 53 – 62.
5. สุพรรณิ สุ่มเล็ก จินตนา ตั้งวรพงศ์ชัย นิลาวรรณ ฉันทะปริดา เกื้อพันธ์ กลั่นการดี. การถอดบทเรียนศูนย์เด็กเล็กต้นแบบ ในสถาบันการศึกษาพยาบาล: ศูนย์สาธิตการพัฒนาเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2554; 34(4): 1-11.

6. ภรณ์ พรหมณ์กระโทก ชลิดา ธนัฐธีรกุล. ผลของโปรแกรมการให้ความรู้ด้วยวีซีดีและแผ่นพับร่วมกับการเยี่ยมบ้านต่อพฤติกรรมการดูแลของผู้ดูแลเด็กวัย 0-1 ปี ที่ป่วยด้วยโรคหลอดลมฝอยอักเสบ. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2553; 33(3): 12-21
7. หน่วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์อนามัยที่ 6. สรุปสถิติมารดาหลังคลอดบุตรคนแรกปี พ.ศ.2547 - 2551 ขอนแก่น : โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ; 2551.
8. ชญานิษฐ์ ถิ่นนา. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดากับเด็กวัยหัดเดินขณะปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการ. เอกสารประกอบการประชุมผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2549.
9. Murray RB, Zentner JP. Health promotion strategies through life span. New Jersey : Prentice Hall ; 2001.
10. Blackburn ST, Loper L. Maternal fetal, and neonatal physiology. Philadelphia : W. B. Saunders; 2002.
11. พัชร วรรณพูนผล พิมพ์ภากรณ์ กลั่นกลิ่น กรกฎ เห็นแสงวิไล อาทิตย์ พวงมะลิ. ผลของโปรแกรมอบรมเรื่อง การนวดทารกต่อความรู้การนวดของผู้ดูแลเด็ก. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2552; 32(3): 59-68.
12. เบญจวรรณ เครือเนตร เสาวมาศ เกื่อนนาดี นิลาวรรณ ฉันทะปรีดา. ผลของการดูแลทารกแบบแก่งการต่อสัมพันธ์ระหว่างมารดากับทารก ความพึงพอใจในบทบาทการเป็นมารดา และ น้ำหนักทารกคลอดก่อนกำหนด. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2549; 29(2): 37-47.
13. Brazeton TB, Nugent JK. Neonatal behavioral assessment scale. London : Elsevier ; 2000. p 137 - 76.
14. Maloni JA. The content and sources of maternal knowledge about the infant. J Pediatr Nurs 2007 ; 22 (4) : 111 - 20.
15. Bill BJ. Enhancement of paternal - newborn affectional bonds. J Nurs Midwife 2009 ; 25 (5) : 21 - 6.
16. ปรีชาติ คำขาว. ผลของการให้ข้อมูลสื่อสัญญาณต่อการรับรู้และการตอบสนองของมารดาที่มีบุตรคนแรก. พยาบาลสาร 2548 ; 32 (3) : 40 - 52.
17. Benzie K, Evans JM, Margaret J, Harrison, Kimak C. Strengthening new fathers' skills in interaction with their 5 - month - old infants. English : Wiley Periodicals ; 2008.
18. Gordon I, Feldman R. Synchrony in the triad : A microlevel process model of coparenting and Parent - child interaction. English ; 2008.
19. Blackburn ST. Environment impact of the NICU on development outcomes. J Pediatric Nurs 2008 ; 13 : 279 - 89.
20. Blackburn ST, Vanderberg KA. Assessment and management of neonatal neurobehavioral development. Philadelphia : W.B Saunders ; 2007. p 1094 -130.
21. Lobo ML, Barnard KE, Coombs JB. Failure to thrive : a parent - infant interaction perspective. J Pediatr Nurs 2003 ; 7 (2) : 97 - 105.
22. นิตยา คชภักดี. ขั้นตอนการพัฒนาเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง 5 ปี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานยก รัฐมนตรี ; 2548.